

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

№ 3473

гр. София, 08.07.2024 г.

**ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД, 1-ВО ГРАЖДАНСКО
ОТДЕЛЕНИЕ 1-ВИ СЪСТАВ**, в закрито заседание на двадесет и девети май
през две хиляди двадесет и четвърта година в следния състав:

Председател: Гълъбина Генчева

Членове: Бонка Дечева
Теодора Гроздева

като разгледа докладваното от Гълъбина Генчева Касационно гражданско
дело № 20238002104702 по описа за 2023 година

Производството е по чл. 288 ГПК.

С решение № 1022 от 24.07.2023 г. по в. гр. д. № 3550/2022 г. на Софийския апелативен съд е потвърдено решение № 2339/25.08.2022 г. по гр. д. № 9761/2021 г. на Софийски градски съд в обжалваната част, с която „Пик Н.“ ЕООД е осъдено да заплати на В. П. Д. сумата от 15 000 лв., представляваща обезщетение за неимуществени вреди, претърпени във връзка със статии в www.riq.bg през периода 02.09.2020 – 15.07.2021 г.

Прието е, че в публикация от 02.09.2020 г. със заглавие „Арестуваха касиер на човек на Б. за метежите у нас – В. Брадата, свързан с „Отровното трио“, се твърди: че ищецът е бил задържан; според данни на службите той е основен тартор на бригадите на В. Б., които финансират метежите в София; В. Д. е смятан за лихвар № 1 в България, той е подсъдим за изнудване на С. М. преди убийството й; Брадата е сочен за шеф на арестуваните Г. и П.... задържани за дрога и натиск и заплаха към длъжниците. Фактите, че ищецът е задържан заради съпричастност с метежи в София, както и че е ръководител на арестувани за дрога и рекет, не се установяват от ответника.

В статия от 28.09.2020 г. със заглавие „И. Б. върти милиони през 11 фирми“ се твърди, че фирмите на Б. се управляват от ищеца и се смята, че по този начин са препирани част от незаконно получените приходи от лихварска дейност. Тези факти също не се установяват от ответника и следва да се приемат за неистински твърдения.

В статия от 12.09.2020 г. „Касиерът на Б. В. Брадата подозиран като поръчител на С. М.“ се твърди, че ищецът е подозиран като един от поръчителите на убийството на С. М..

В статия от 27.01.2021 г. „Хората на В. Б. В. Брадата и Пифовете сред обвинените от Спец-прокуратурата“ се твърди, че ищецът осигурявал оборотните средства за престъпната дейност, извършвана от организирана престъпна група за изнудване.

В статия от 22.06.2021 г. „Човек на Б. към убитата С. М.: 200 000 лева глоба или променям съдби“ се твърди, че В. Д. заплашвал и изнудвал М. през 2011 г.; че Д. и М. с насилие и заплахи принудили М. да им прехвърли два автомобила. Като източник на информацията се сочи разследване на „Брейкинг. Бг“. Публикация на „Брейкинг. Бг“ с такова съдържание, предхождаща датата на процесната статия, не е представена от ответника.

Приема се, че всички посочени по-горе твърдения за факти са неверни, тъй като не са доказани от ответника. Те са клеветнически, тъй като са опозоряващи – отнасят се за извършени неморални и противоправни действия, определени от законодателството като престъпления и не е доказано някое от тези твърдения да отговаря на истината.

Прието е, че със свидетелски показания са доказани неимуществените вреди на ищеца. В резултат на публикациите той станал раздразнителен, бил възмутен, изнервен, емоционално нестабилен. Чувството му на достойнство било накърнено. Съдът приел, че ищецът е изживял емоционално тежко изнесените публично твърдения в статиите, публикувани в електронното издание „ПИК“. Доказана е пряката причинно-следствена връзка между процесните статии и засегнатите чувства на ищеца.

От правна страна съдът е приел следното:

Издателят чрез своите длъжностни лица определя характера и съдържанието на публикуваните материали и носи отговорност за верността на изнесената информация, ако в резултат на тези публикации са претърпени вреди. Тази му отговорност произтича от качеството му на възложител на работата по съставяне, подбор и поместване на печатни материали. Това е гаранционно-обезпечителна безвиновна отговорност по чл.49 ЗЗД. Авторът на публикацията отговаря за свое противоправно поведение, ако изнесените в написаната от него статия факти са неверни и позорят някого или го набеждават в извършване на престъпление, или изложените мнения са обидни, ако същите са резултат от недобросъвестно журналистическо поведение. Без значение е дали авторът се намира в трудовоправни или гражданскоправни отношения с издателя или е свободно практикуващ журналист, или гражданин, за да бъде ангажирана неговата отговорност за вреди на издателя по чл.49 ЗЗД.

Прието е за безспорно, че изнесените в публикациите от 02.09.2020 г., 12.09.2020 г., 28.09.2020 г., 27.01.2021 г. и 22.06.2021 г. твърдения за конкретни факти са позорящи, като същевременно са неверни. В този случай издателят носи отговорност за причинените от публикациите вреди, освен ако не докаже, че информацията е изнесена след добросъвестна журналистическа проверка. Такава не се установи да е извършена от ответника. Показанията на свидетеля Н. са твърде общи и не установяват да е било извършено добросъвестна журналистическа проверка от два независими източника. В посочените статии издателят не се е позовал изрично на публикувана по-рано статия от друг автор/издател, затова не може да се освободи от отговорност за това, че се е доверил на добросъвестността на първия. В тези случаи издателят поднася информацията от свое име и поради това носи отговорност, защото е следвало сам да провери достоверността й съобразно правилата на добрата журналистическа практика преди публикуването.

Прието е, че в случая не става въпрос за оценъчни съждения, а за фактически твърдения,

които не са доказани и са с клеветнически характер. Тези твърдения не представляват само негативно становище за личността и поведението на ищеца, а касаят неосъществени позорящи факти за извършени престъпления. Публичното разпространяване на твърдения, че дадено лице е извършило действия, покриващи състава на престъпление, без то да е осъдено за това с влязла в сила присъда, излиза извън границите на добросъвестното упражняване на правото на изразяване на мнение и на свободата на словото. Презумпцията за невинност действа и по отношение на медиите. Затова при поднасяне на фактите и изразяване на мнението си журналистите следва да се съобразяват с конституционно признатата презумпция за невинност, като следва да се въздържат от думи, с които тя директно се нарушава.

Прието е за неоснователно възражението на жалбоподателя, че ищецът бил публична личност. Няма данни той да е заемал държавна или обществена длъжност или позиция, която да оправдава засилен обществен и медиен интерес.

Ищецът доказал наличието на претърпени неимуществени вреди, изразяващи се в психически стрес, раздразнителност, очерняне на доброто му име, засягане на достойнството му. Изнесената информация е създала невярна представа у читателите на електронния вестник относно изложените обстоятелства. Статиите съдържат твърдения на екипа на издателя - ответник, който създава вестника и изписва съдържанието, а не информация от конкретни източници или позоваване на други публикации или изявления на конкретни лица. Публикациите съдържат неверни позорни и унижителни за ищеца твърдения, поради което отговорността за вредите от публичното им разгласяване следва да се възложи в тежест на ответника.

Конституционно закрепената свобода на печата, на която се позовава ответникът, не изключва приложение на задължението за предоставяне на аудиторията на информация, която да е вярна, както и задължението на медията да защитава личната неприкосновеност на гражданите, които принципи са нарушени с посочените изрази.

Обсъдени са разпоредбите на чл.39, ал.2, чл.40, ал.2 и чл.41, ал.2 от Конституцията на РБ и чл.10, §2 от Европейската конвенция за правата на човека относно ограниченията на свободата на словото. Прието е, че когато чрез печатно или електронно издание са разпространени обидни и клеветнически твърдения или други данни с негативен подтекст, издателят носи отговорност за причинените вреди на основание чл.49 ЗЗД, тъй като е възложител на работата на длъжностните лица, определящи характера и съдържанието на публикуваните материали. Журналистите не могат да използват правото за свободно разпространение на информация, за да нанасят обиди и да клеветят. Те следва да ограничат критиките до границите, визирани в чл.39, ал.2 от Конституцията, а ако ги прекратят, отговарят за причинените вреди. Свободата на словото не съдържа възможност за разпространяване на неверни данни, нито на данни с негативен подтекст, засягащи лични граждански и човешки права.

Прието е, че в случая е нарушен балансът на посочените конституционно защитени ценности свободата на словото от една страна и доброто име на гражданите от друга.

Прието е, че неблагоприятните за другото факти, когато са опозоряващи, трябва да бъдат

проверени от журналиста, преди да ги разпространи. В случая не е доказано, че в публикуваните материали е изнесена проверена от два независими източника и/или достоверна информация, каквато единствено би могла да представлява израз на правото на гражданите и журналистите за свобода на словото, както и на правото на обществото на информация. Изнасянето на неверни, оскърбителни за хората и по този начин съществено увреждащи обществените отношения, които защитават и гарантират неприкосновеността на човешките чест и достойнство твърдения, не би могло да представлява нито обществено значима информация, нито израз на упражняването на правото на достъп до такава.

Прието е, че са засегнати честта, достойнството и доброто име на ищеца пред неограничен кръг от потребители на вестника. Установени са емоционалните страдания, причинени от публикациите. Налице са предпоставките на чл.49, вр. чл.52 ЗЗД както по отношение на причинителя на вредата, така и на възложителя на работа, в лицето на ответника. При това положение ищецът има правото да получи обезщетение за причинените неимуществени вреди.

При определяне на размера на обезщетението съдът е съобразил следните обстоятелства: характера на клеветническите твърдения и съдържащата се в тях степен на позорност – в случая същите сочат на проява на изключително укоримо от гледна точка на обществения морал поведение; общественото положение и личността на ищеца – не се касае за публична личност с широка известност в обществото; фактът, че клеветническите твърдения са изразени публично, чрез средство за масова информация и са станали достояние на широк кръг лица; броят на клеветническите твърдения, направени в пет публикации за продължителен период от време; общественоеикономическите условия в страната към осъществяване на деликта; интензитета и продължителността на конкретно претърпените негативни психични изживявания – след като узнавал за публикациите, ищецът се ядосал и разстроил, бил възмутен от изнесените за него твърдения, в продължение на няколко месеца бил под влияние на публикациите.

Касационна жалба срещу въззивното решение е подадена от „Пик Н.“ ЕООД.

Жалбоподателят счита, че съдът не обсъдил в съвкупност доказателствата по делото; някои доказателства и доводи били игнорирани. Не било доказано с медицински документи влошеното здравословно състояние на ищеца, както и причинната връзка между публикациите и твърдените неимуществени вреди. Въззивният съд ограничил правото на мнение на жалбоподателя. В случая се касаело за коментар и мнение на журналист по отношение на факти, субективната интерпретация на тези факти по повод добросъвестно извършено журналистическо разследване, които факти многократно преди това били изнесени в медийното пространство. Не било изяснено на какви критерии трябва да отговаря една личност, за да се приеме, че тя е публична. Нито едно от посочените изявления не било клеветническо или обидно.

В изложението към жалбата се поддържат основанията по чл.280, ал.1, т.1 и т.2 ГПК по следните въпроси:

1. На база на какви факти и доказателства следва да се направи преценка от страна на съда за пределите при упражняване на правото свободно да се изразява мнение по смисъла на

чл.39 от Конституцията на Република България и чл.10 от ЕКПЧОС;

2. Въз основа на какви критерии съдът следва да направи преценка дали определена личност е публична и/или обществена фигура;

3. Спрямо какви критерии следва съдът да определи размера на дължимото обезщетение по чл.52 ЗЗД при преценка на всички конкретни, обективно съществуващи обстоятелства, от значение за точното прилагане на принципа за справедливостта във връзка с прилагане на т.11 от ППВС № 4/1968 г. и следва ли тези критерии да бъдат точно и ясно определени от въззивния съд за всеки деликт;

4. Длъжен ли е съдът при мотивиране на крайния съдебен акт да извърши подробен анализ на процесните думи и изрази поотделно, като разграничи кое изявление представлява твърдение за факти, съответно кое представлява оценка на фактите.

По първия въпрос въззивното решение влизало в противоречие с решение № 253/29.01.2014 г. по гр. д. № 1251/2012 г. на ВКС, III-то г. о., решение № 7 от 04.06.1996 г. по к. гр. д. № 1/1996 г. на КРБ; решение на ЕСПЧ по делото „Торгейр Торгейрсон срещу И.“, решение № 369 от 26.11.2015 г. на ВКС по гр. д. № 2098/2015 г., IV г. о.; по втория въпрос – решение № 148 от 10.07.2015 г. по гр. д. № 6318/2014 г. на ВКС, III-то г. о., решение № 213 от 26.01.2021 г. на ВКС по гр. д. № 970/2020 г., IV г. о., решение на ЕСПЧ по делото Педерсен и Баадсгаард срещу Д.; решение на ЕСПЧ по делото Лингенс срещу А.; по въпрос № 3 - ППВС № 4/1968 г.; решение № 267 от 21.04.2020 г. на ВКС по гр. д. № 4587/2018 г., III г. о.; решение № 26 от 11.04.2017 г. на ВКС по т. д. № 60048/2016 г., IV г. о., решение № 60180 от 24.01.2022 г. на ВКС по т. д. № 2393/2020 г., I т. о., по въпрос № 4 - решение № 85 от 23.03.2012 г. на ВКС по гр. д. № 1486/2011 г., IV г. о., решение № 272 от 28.08.2015 г. на ВКС по н. д. № 596/2015 г., III н. о., решение № 64 от 20.04.2021 г. на ВКС по гр. д. № 2289/2020 г., III г. о.

Отделно се поддържа основанието „очевидна неправилност“, тъй като въззивният съд не извършил преценка за съставомерността на процесните изявления, позовал се избирателно на малка част от изявенията и по този начин постановил акт, който не съответства на доказателствата по делото, нито със становищата и доводите на страните.

Ответникът в производството В. П. Д. оспорва жалбата. Счита, че не са налице основания по чл.280 ГПК за допускане на касационно обжалване.

Върховният касационен съд, състав на първо гражданско отделение, приема следното:

Касационната жалба е процесуално допустима, тъй като е подадена в срок, от надлежна страна, срещу решение на въззивен съд по гражданско дело с цена на паричния иск над 5000 лв., което е в обхвата на касационния контрол, съгласно чл.280, ал.3, т.1 ГПК.

Не е налице основанието „очевидна неправилност“ по чл.280, ал.2, предл.3 ГПК, тъй като от самия прочит на въззивното решение не се констатира груби нарушения на закона и на правилата на формалната логика.

По първите два въпроса и по въпрос № 4 не са налице поддържаните основания по чл.280, ал.1, т.1 и т.2 ГПК за допускане на касационно обжалване.

При обосновката на въпрос № 1 е поставен акцент върху свободата на словото, даваща възможност за разпространяване на информация и идеи, които обиждат, шокират и

смушават. Тази теза обаче се отнася само до изразяването на мнение с негативна оценка, което може да бъде смушаващо и шокиращо, но не и в случаите като настоящия, когато се разгласяват клеветнически твърдения, без да се направи предварителна добросъвестна проверка за тяхната истинност. Няма колебание в практиката на ВКС, че текстът на чл.39, ал.2 от Конституцията на Република България изключва възможността свободата на словото да се упражнява в ущърб на правото на добро име и лично достойнство на друго и по-конкретно – свободата на словото не допуска разпространяване на клеветнически твърдения, освен в много тесни случаи – когато авторът се позовава на друг източник, който цитира, или когато е направена от журналиста предварителна добросъвестна проверка на информацията от поне два независими източника и не е установена нейната недостоверност. В настоящия случай няма данни такава проверка да е била извършена. Въззивното решение не противоречи и на посочената практика на ВКС, напротив, постановено е в пълно съответствие с нея. Както е прието в решение № 253/29.01.2014 г. по гр. д. № 1251/2012 г. на ВКС, III-то г. о. и цитираното с него решение по гр. д. № 5059/2008г., свободата на изразяване на мнение е изключена в случаите, визирани в чл.39, ал.2 КРБ; обидата и клеветата са противоправни поведения, причиняват вреди на адресата и са основание за ангажиране на гражданската отговорност на издателя за репарирание на тези вреди. Също в решение № 369 от 26.11.2015 г. на ВКС по гр. д. № 2098/2015 г., IV г. о., се приема, че оценъчните съждения не могат да се проверяват за тяхната вярност; за вярност могат да бъдат проверявани фактическите твърдения и ако те са верни, не се носи отговорност, дори да позорят адресата на публикацията, а ако не са верни, има отговорност, доколкото засягат неблагоприятно адресата и доколкото не е положена дължимата грижа за проверка достоверността на разпространената информация. Що се отнася до решение № 7 от 04.06.1996 г. по к. гр. д. № 1/1996 г. на КРБ и решение на ЕСПЧ по делото „Торгейр Торгейрсон срещу И.“ - те съдържат разяснения, от които въззивният съд не се е отклонил. Въпрос № 2 също не дава основание за допускане на касационно обжалване, защото по него не е налице противоречие по чл.280, ал.1, т.1 и т.2 ГПК между въззивното решение и посочената практика на ВКС и ЕСПЧ. В решение № 148 от 10.07.2015 г. по гр. д. № 6318/2014 г. на ВКС, III-то г. о. и решение № 213 от 26.01.2021 г. на ВКС по гр. д. № 970/2020 г., IV г. о., въобще не е поставен въпросът за критериите, по които се определя дали една личност е публична. Решението на ЕСПЧ по делото Педерсен и Баадсгаард срещу Д. сочи, че подобно на политиците, длъжностните лица при изпълнението на служебните си функции подлежат на приемлива критика в по-широки граници в сравнение с обикновените граждани. Ищецът по настоящото дело не е длъжностно лице и посоченото решение на ЕСПЧ е неотнормимо към неговия случай. В решението на ЕСПЧ по делото Лингенс срещу А. се приема, че границите на допустимата критика по отношение на политиците в това им качество са по-широки, отколкото за частните лица; че политикът съзнателно и неизбежно се излага на близко наблюдение на всяка негова дума и действие, както от журналистите, така и от цялото общество, затова той трябва да проявява по-висока степен на толерантност. В настоящия случай адресат на процесните статии не е политик и даденото от ЕСПЧ разрешение не може да се отнесе към ищеца В. Д..

Не е налице противоречие по чл.280, ал.1, т.1 ГПК и по въпрос № 4 от изложението към касационната жалба. Действително, в решение № 85 от 23.03.2012 г. на ВКС по гр. д. № 1486/2011 г., IV г. о. и решение № 64 от 20.04.2021 г. на ВКС по гр. д. № 2289/2020 г., III г. о. е посочено, че в мотивите към акта си, с който разрешава спора по същество, съдът е длъжен да посочи кои от изложените в исковата молба изрази представляват твърдения за факти и кои - оценка на фактите. В настоящия случай въззивният съд не е направил такова разграничение, защото е разглеждал само изнесените факти в публикуваните от „Пик нюз“ ЕООД статии, на които е основал решението си. В процесния случай няма ангажирана отговорност за изразено мнение, затова и съдът не е длъжен да разграничи между мнение и факти. Що се отнася до решение № 272 от 28.08.2015 г. на ВКС по н. д. № 596/2015 г., III н. о., то е постановено от наказателен съд и в него също се приема, че оценъчните твърдения не представляват клеветнически твърдения. В настоящия случай изнесеното в процесните статии е твърдение за факти, а не оценъчни съждения.

Налице е обаче основанието по чл.280, ал.1, т.1 ГПК по въпрос № 3 предвид обстоятелството, че при прилагането на чл.52 ЗЗД съдът не е отчел всички обстоятелства, които са от значение за определянето на справедливо обезщетение за претърпените неимуществени вреди.

Воден от изложеното, Върховният касационен съд, състав на първо гражданско отделение,

О П Р Е Д Е Л И:

ДОПУСКА касационно обжалване на решение № 1022 от 24.07.2023 г. по в. гр. д. № 3550/2022 г. на Софийския апелативен съд.

УКАЗВА на жалбоподателя в едноседмичен срок от съобщението да внесе по сметка на ВКС държавна такса в размер на 300 лв. и в същия срок да представи по делото доказателства за заплащане на таксата, в противен случай жалбата му ще бъде върната.

Делото да се докладва за насрочване след представяне на доказателства за внасяне на таксата.

Определението не подлежи на обжалване.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____